

# ההיסטוריה של הספר העברי

## מגילות ים המלח

מגילות ים המלח – הנקראות גם *מגילות מדבר יהודה*, *מגילות קומראן* או *המגילות הגנוזות* – נחשבות לאחת התגליות הארכאולוגיות החשובות ביותר מאז ומעולם. ראשיתה של תגלית זו בשנת אלף תשע מאות ארבעים ושש. רועה צאן בדואי שרעה את צאנו בסמוך לשרידי היישוב העתיק קומראן שבמדבר יהודה, ביקש להניס את אחת העזים שלו אל מחוץ למערה שבה התחבאה. לשם כך, הרים אבן קטנה וזרק אותה לעבר העז הסוררת. האבן החטיאה את העז ופגעה בכד חרס עתיק ובתוכו שלוש מגילות. בעקבות גילויין של מגילות אלה נערכו בשנים 1947 – 1956 חפירות ארכאולוגיות שחשפו עוד עשר מערות ובתוכן מגילות רבות נוספות.

### מהו תוכן המגילות?

חלקן העיקרי של המגילות הוא כתבי יד של המקרא (התנ"ך המוכר לנו כיום [מלבד אסתר ונחמיה]) ושל הספרים החיצוניים למקרא (אלה שלא נכללו בו). בשל הזמן הרב שחלף, מרבית כתבי היד לא נשמרו בשלמותם פרט לספר ישעיה שהתגלה במלואו. חלק נוסף של המגילות הוא ספרי פרשנות על המקרא וספרי הלכות דת של תושבי קומראן המזוהים על-ידי חלק מן החוקרים כאנשי כת האיסיים. ספרי הלכות אלה נקראים "סרכים". אחד הסרכים הוא "סרך הַיְחַד", והוא מפרט את אורח חייהם הנוקשה של אנשי הכת שחיו חיי שיתוף ופרישות.

### מהי חשיבות המגילות?

באמצעות בדיקת תיארוך פחמן ועל-ידי ניתוח לשוני-טקסטואלי נקבע זמן כתיבת המגילות לתקופה שבין המאה הראשונה לפני הספירה למאה הראשונה לספירה – ימי הבית השני. בתקופה זו נכתבו אף ספרי המקרא המאוחרים. גילוי המגילות, אפוא, זימן לידינו בפעם הראשונה כתבי יד של המקרא מן התקופה שבה נכתבו! לפני גילוי המגילות, כתבי היד הקדומים ביותר שהיו ברשותנו היו מן המאה העשירית לספירה – כתר ארם צובא וכתב יד לנינגרד. במהלך ההיסטוריה היו רבים שפקפקו באותנטיות של ספרי המקרא, וטענו כי אלה נכתבו מאות שנים לאחר המאורעות שאותם הם מתארים על-ידי אנשי דת שונים ולא על-ידי היהודים שחי בארץ ישראל. גילוי המגילות הפריך טענות אלה כִּלְיָל.

### הידעתם?

רוב מגילות ים המלח עשויות עורות מעובדים של בהמות כשרות ומקצתן כתובות על פפירוסים. מגילה אחת היא מגילת נחושת.

תיארוך פחמן הוא אחת השיטות המדויקות ביותר לקביעת גילם של ממצאים ארכאולוגיים. שיטה זו היא בדיקה כימית המאפשרת לקבוע בדיוק מירבי את גילו של חומר שהיה בעברו חי או צומח.

הספרים המאוחרים של המקרא הם הספרים שתוכנם ולשונם מעידים על כך שנכתבו בימי בית שני. בספרים המאוחרים נכללים עזרא ונחמיה, מגילת אסתר, דניאל, דברי הימים וספרי תרי עשר המאוחרים – חגי, זכריה ומלאכי.

ניתוח לשוני-טקסטואלי של המגילות מלמד אותנו רבות על הלשון העברית שדוברת ביהודה בימי בית שני. ניתוח זה מראה, בין היתר, כי לשון זו הייתה התפתחות טבעית של שפת המקרא הקדומה יותר מימי בית ראשון ושלשון חז"ל הייתה שפה טבעית מדוברת ולא "שפת רבנים מלאכותית" כפי שטענו חוקרים שונים.